

Deze pagina is overgezet naar een nieuw softwaresysteem en kan in de laatste versie tijdelijk worden bekeken en verder worden bewerkt op:

<https://christipedia.miraheze.org/wiki/Joden>

De **Joden** zijn Gods oude verbondsvolk, de nakomelingen van [Abraham](#), Izaäk en [Jakob](#). Er leven (anno 2009) 13,3 miljoen Joden in de wereld, verspreid over 100 landen. De helft van hen leeft in de verstrooiing (diaspora) en de andere helft leeft in (een deel van) het beloofde land [Israël](#).

Het gaat in dit artikel over Joden als *ethnische* groep. Over het Jodendom als godsdienst, zie artikel [Jodendom](#).

Inhoud:

Joden in Nederland	2
Nood en lijden	3
Vervolging	6
Kristallnacht en Holocaust	8
Oorzaak	8
Hulp	9
Jezus van Nazareth	9
Christenjoden	10
Gebed en hoop	11
Gebed om ontferming	11
Hoop	13
Nieuws	14
Organisaties	14
Meer informatie	14
Bronnen	14
Voetnoten	15

Verstrooiing. Van de Joden in de verstrooiing ('diaspora') woont 40% in de [Verenigde Staten](#) ^[5]. In New York woont de grootste gemeenschap van Joden buiten Israël. Bijna de helft van de orthodoxe Joden daar zijn harediem, ongeveer 300.000 in getal ^[13]. In Rusland en Frankrijk wonen ongeveer 500.000 Joden (2010). In Engeland leven zo'n 280.000 Joden (2010). In Duitsland wonen ongeveer 250.000 Joden (2010). In Nederland leven zo'n 45.000 Joden (2010) ^[7], maar dit getal is onzeker gezien de uiteenlopende opgaven.

Sefardisch / Asjkenazisch. Een cultureel verschil is er tussen Sefardische en Asjkenazische Joden. Sefardische joden zijn joden wier voorouders in Spanje en Portugal leefden, maar die aan het einde van de 15e eeuw zijn gevlucht voor roomskatholieke geloofsdwang. In de wereld leven in totaal 3,5 miljoen Sefardische Joden (stand 2015). Asjkenazische joden hebben hun oorsprong in Duitsland en Oost-Europa.

Tal van Nobelprijzen. Joodse intellectuelen hebben ongeveer 22 procent van alle Nobelprijzen in de wacht gesleept, terwijl Joden slechts een kwart procent van de wereldbevolking vormen ^[2]. Joden wonnen dus naar verhouding de meeste Nobelprijzen. Een joodse nobelprijswinnaar, de 83-jarige wiskundige Israël Aumann, die de prijs voor economie in 2005 ontving, schrijft het succes van de Joden toe aan 'Joodse waarden'. Hoe kan het toch, dat uit een klein volk van 14 miljoen Joden, 187 Joden de Nobelprijs hebben gewonnen? Auman's antwoord is *'het is heel goed mogelijk dat een Joods gen Joden er toe brengt, de waardevolle prijs te winnen. Het is een gevolg van Joodse waarden, waarbij de studie van de Torah het belangrijkste en hoogste is'* ^[11]

Nobelprijs voor ontdekking quasi-kristallen

De Nobelprijs voor Scheikunde gaat dit jaar naar de Israelische wetenschapper Daniel Shechtman. Hij is verbonden aan een onderzoeksinstituut in Haifa. Shechtman wordt beloond voor zijn ontdekking van quasi-kristallen. Die worden gemaakt in laboratoria en kunnen bijvoorbeeld worden toegepast in hoogwaardig staal. Bijvoorbeeld voor ultra-dunne naalden in de oog-chirurgie of voor scheermesjes. Er wordt nog geëxperimenteerd met het toepassen van quasi-kristallen in bijvoorbeeld LED-verlichting. Aan de Nobelprijs voor Scheikunde is een bedrag van 1,1 miljoen euro verbonden.

Bron: Radio Nederland Wereldomroep, nieuwsbericht 5 okt. 2011

Joden in Nederland

Hoeveel Joden in Nederland leven is onzeker. Volgens één opgave ongeveer 36.000 (2009), volgens anderen 45.000 (2010) ^[8]. Het grootste Joodse kerkgenootschap is het [Nederlands-Israëlitisch kerkgenootschap](#) ^[1]

In mei 1940 woonden naar schatting 140.000 Joden in Nederland. Na de verovering van Nederland door Nazi-Duitsland werden de Nederlanders, die als Germaans volk golden, voorzichtig aangepakt. De Nederlandse Joden echter kregen direct met strenge maatregelen te maken. De Joden hebben in de oorlogsjaren geleden onder het verbod op het gebruik van openbare ruimten, razzia's, terreur, wegvoeringen naar en uitroeiing in Duitse vernietigingskampen. De grootschalige deportaties vangen aan in juli 1942 en duren tot september 1944. In mei 1945 komt voor heel Nederland een einde aan de terreur. Van alle West-Europese landen telt Nederland naar verhouding de meest weggevoerde en

vermoorde Joden. Slechts 27% van de Nederlandse Joden overleeft de Tweede Wereldoorlog. Van de ongeveer 140.000 Nederlandse Joden zijn er ongeveer 105.000 vermoord^[4].

Het holocaustmuseum Yad Vashem in Israël verleent aan personen die zich op bijzondere wijze hebben ingezet voor de redding van Joden de onderscheiding van 'Rechtvaardigen onder de Naties'. Bijvoorbeeld, in 2010 werd de onderscheiding postuum verleend aan het Nederlandse echtpaar Nicolaas en Hendrikje Plantinga, die in het geheim onderdak hadden geboden aan tien Joden^[6].

Nood en lijden

De Joden hebben in het verleden veel geleden, door achterstelling, isolering, vervolging en, in het Duitsland van Adolf Hitler, zelfs systematische uitroeiing. Het antisemitisme en de achterdocht ten opzichte van Joden zijn echter nog springlevend, vooral onder moslims en extreemrechtse groeperingen. Een kwart van alle Amerikanen meent dat de wereldwijde financiële crisis is veroorzaakt door Joden^[3]. In Europese steden worden Joden, die op straat een keppeltje dragen, dikwijls uitgescholden door jonge moslim-medeburgers.

Grote zorgen, bij Joden in Israël en in de verstrooiing (diapora), baart de natie [Iran](#). "De herhaalde antisemitische uitlatingen van de Iraanse president Ahmadinejad baren ongetwijfeld velen onder ons grote zorgen. Zijn houding doet in niets onder voor die van Haman, zijn beruchte jodenhatende voorganger uit het oude Perzische Rijk", schreef de voorzitter van het Forum der Joodse Organisaties in 2012^[8].

Verontrustend is ook de toenemende afwijzing van de besnijdenis en de roep om deze eeuwenoude, door sommige tegenstanders zelfs 'barbaars' genoemde, praktijk te verbieden.

Foto: Berlijn, 1933. Op het aanplakbiljet: "Duitsers! Verdedigt u! Koopt niet bij Joden!"

Foto ^[1] uit Jürgen Stroops verslag aan Heinrich Himmler, mei 1943.
Stroop was commandant van de SS-troepen, die de opstand in het getto van Warschau onderdrukten.

Verordening in de Nederlandse gemeente Renkum, provincie Gelderland, 1941.

Vervolging

De Joden zijn de meest (langdurigst) vervolgte en verdrukte groep mensen in de geschiedenis. In 1881 werd de Russische tsaar vermoord door een Poolse joodse student. Dit gaf aanleiding tot een golf van pogroms tegen Joden. De pogroms op hun beurt leidden tot massale Joodse emigratie naar het Westen.

Illustratie: Joden op de vlucht.

Foto: Joodse mannen bij een gehavend gebouw nadat Russen hun dorp waren binnengevallen

Kristallnacht en Holocaust

In de nacht van 9 op 10 november 1938 vernielden de nationaalsocialisten in [Duitsland](#) en [Oostenrijk](#) meer dan 1.000 [synagogen](#) en meer dan 7.000 Joodse winkels en andere bedrijven. In de Oostenrijkse hoofdstad Wenen werden meer dan 70 synagogen tot de grond toe afgebrand. Meer dan 90 Duitse Joden werden koelbloedig vermoord en 30.000 Joden werden opgesloten in concentratiekampen. In deze kampen stierven binnen drie maanden meer dan 2.000 Joden door hongers, uitputting en mishandeling. Die nacht, bekend geworden als de Kristallnacht, wordt door veel Joden en historici beschouwd als het begin van de massale Jodenvervolging door de nazi's, die uitliep op de moord op meer dan 6 miljoen Joden. Op 9 november herdenkt de Joodse gemeenschap in Nederland de Kristallnacht ^[12].

Vóór de Tweede Wereldoorlog leefden er 17 miljoen Joden in de wereld. Zes miljoen overleefden het nazitijdperk niet.

*Verschrikkelijke holocaustteller: Neem de dag en maand van heden en dan in het jaar 1944. Hoeveel Joden waren er tot op dat ogenblik al omgekomen? Het aantal wordt in het midden vermeld.
(Bron: www.poodwaddle.com)*

Oorzaak

Waardoor zijn de Joden steeds in de problemen geraakt? Hoe komt het dat ze zo gehaat worden? Een algemeen antwoord luidt: door hun **zonde**. Dit antwoord ligt heel gevoelig, omdat het als een hoogmoedige, rechterlijke uitspraak klinkt en licht voor een uiting van antisemitisme wordt gehouden.

Om hun ontrouw, afgoderij en ongerechtigheid werden de Israëlieten ooit als ballingen weggevoerd naar Assyrië en Babel. Dat is de verklaring die het Oude Testament aflegt. Na de verwerping van hun Koning en Heiland Jezus Christus zijn de tempel en de stad verwoest en zijn ze opnieuw verstrooid. Zijn deze verstrooiing, vervolging en holocaust een straf voor hun verwerping van de Messias? Sommige gelovigen antwoorden bevestigend. Andere gelovigen wijzen er op dat de Messias bad voor hen die hem kruisigden:

Lu 23:33 En toen zij aan de plaats gekomen waren, die Schedel genoemd wordt, kruisigden zij Hem daar en ook de misdadigers, de ene aan zijn rechterzijde en de andere aan zijn linkerzijde.

Lu 23:34 En Jezus zeide: Vader, vergeef het hun, want zij weten niet wat zij doen. En zij wierpen het lot om zijn klederen te verdelen.

Lu 23:35 En het volk stond erbij en zag toe. Ook de oversten hoorden en zeiden: Anderen heeft Hij gered, laat Hij nu Zichzelf redden, indien Hij de Christus Gods is, de uitverkorene!

Volgens deze laatste opvatting hebben de Joden geen schuld meer.

De **duivel**, mensenmoordenaar vanaf het begin, toont een felle haat tegenover het oude volk van God. Deze haat vertoont zich in de absurde, onredelijke en buitensporige haat van veel mensen en naties.

Hulp

Behalve verdrukkers en vervolgers zijn er gelukkig te allen tijde mensen geweest die direct of indirect hulp aan de Joden geboden hebben. Te denken valt aan mensen die hen een schuilplaats boden tijdens de Tweede Wereldoorlog. In 1940 verstrekte Jan Zwartendijk, een niet-Joodse Nederlandse consul in de Litouwse hoofdstad Kaunas, visa aan meer dan 2.300 Joden die vastzaten in Litouwen, waardoor zij aan de nazi's konden ontkomen.

Jezus van Nazareth

"Jezus was niet alleen een Jood, maar hij was dé Jood, de Jood der Joden."

Rabbi Stephen Wise (1872-1949), reform-rabbi en zionistische leider, in een toespraak op 20 december 1925^[9]

"Het heil is uit de Joden" (Joh. 4:22) en is aan de Joden (en inmiddels ook aan vele heidenvolken) geopenbaard door een broeder naar het vlees, de Jood Jezus Christus.

[Jezus](#) van Nazareth, een nakomeling van koning David, wordt echter over het algemeen door de Joden niet erkend als de [Messias](#) der Joden. Wel wordt hij door een grote schare van heidenen erkend en gehuldigd als de Verlosser. Orthodoxe Joden vermijden het uitspreken van Jezus' naam, omdat Hij volgens hen ingaat tegen wat voor Joden heilig is. Ze duiden hem aan met de woorden 'deze man' (Hebr. *oto Ha'lsch*). Joden vermijden de uitdrukking 'in het jaar... *na Christus*' en zeggen in plaats daarvan '*van de gewone jaartelling*'. Joden die Hem wel als de messias erkennen vormen een kleine minderheid.

De volgende video geeft een indruk van de grote onwetendheid aangaande de Heer Jezus. De Canadees-Israëliëse Corey Gil-Shuster vroeg Joodse burgers hoe ze over Israël denken.

"Wie is Jezus voor jou?", een vraag gesteld aan verschillende Joden.

Hoofdstuk 53 van het boek van de profeet Jesaja is een 'verboden' hoofdstuk, dat veel Joden onbekend is.

Video '*The forbidden chapter in the Tanakh*', door [MedaBrim.org.il](#) *Gesprekken op straat over Jesaja 53.*

Eens zal Jezus door zijn broeders naar het vlees worden herkend en erkend, zoals eertijd de verworpen en niettemin verhoogde Jozef in Egypte door zijn broers. De kinderen van Israël zullen Hem erkennen als de beloofde Messias. Dit zal een geestelijke wedergeboorte brengen, een opstanding uit de dood.

Christenjoden

Joden die in de Heer Jezus geloven worden vaak 'messiasbelijdende joden' genoemd. Ze vormen onder de Joden een minderheid. In het Nieuwe Testament is sprake van een 'overblijfsel', waartoe de joodse schrijvers van het Nieuwe Testament behoren.

Hadderech (www.hadderech.nl) is de Nederlandse vereniging van joden die geloven dat Jezus (Hebreeuws: Jesjoea) de Messias is. De belangrijkste doelstelling van de vereniging is het bevorderen van het onderlinge contact tussen de Messiasbelijdende joden in Nederland.

In de volgende video vertelt Naftali ben Avraham, afkomstig uit orthodoxe Chabad beweging, hoe hij vergeving vond. Hij had vaak aan zijn rabbijn gevraagd: "Hoe kan ik weten dat de Almachtige mij zal accepteren als ik voor Hem sta?" De rabbijn had hierop geen bevredigend antwoord. Toen Naftali een soldaat was in de Zesdaagse Oorlog in 1967, hoorde hij God stem. Hij besepte dat hij niet door werken gerechtvaardigd kon worden.

Duur: 12 minuten. Nederlandse ondertiteling. Bron: Jewish Testimonies, Youtube.com, upload 17 jan. 2014.

Meer informatie:

[Afspeellijst](#) van Nederlands ondertitelde video's van Jewish Testimonies op Youtube.com

De volgende documentaire *We Being Many* bevat getuigenissen van Joden die Jezus Christus als de Messias hebben aangenomen: [video](#) (51 minuten, Engels, op SureYNot.org. Documentaire van Michael Cohen).

Gebed en hoop

Gebed om ontferming

Godsdienstige Joden beseffen dat ze, gezien de ellende die hen overkomen is en moeilijke situatie waarin ze nog altijd verkeren, Gods ontferming nodig hebben.

In de volgende muziekvideo's wordt in het lied *Rachem* ('Ontferm U') om ontferming van Godswege gesmeekt.

Rachem

Ontferm U

Rachem Nah, Hashem Elokeinu, Rachem

Ontferm U alstublieft,, o HEER onze God

Al Yisrael Amecha, Rachem

Over Israël uw volk,

Veh Al Yerushalayim Irecha

Over Jeruzalem uw stad,

Rachem, Rachem, Rachem

Ontferm U, ontferm U, ontferm U

Veh Al Tziyon Mishkan Kevodecha

En over Sion, de woonplaats van Uw eer

Rachem...

Ontferm U,

Veh Al Malchut Beit Daveed Meshichecha

En over het koningschap van het huis van David,
Uw Gezalfde

Veh Al Malchut Beit Daveed Meshichecha

En over het koningschap van het huis van David,
Uw Gezalfde,

Veh Al HaBayit HaGadol Veh HaKadosh

En over het Huis groot en heilig

oy, Rachem, Rachem, Rachem

O, ontferm U, ontferm U, ontferm U

Veh Al Tziyon Mishkan Kevodecha

En over Sion, de woonplaats van Uw eer

Veh Al Malchut Beit Daveed Meshichecha

En over het koningschap van het huis van David,
Uw Gezalfde,

Veh Al HaBayit HaGadol Veh HaKadosh

En over het Huis groot en heilig

Een duet van de 12-jarige Mordechai Shapiro met Yaakov Shwekey :

Bron: Youtube.com

Hieronder zijn te zien beelden van de holocaust (let op: schokkende foto's), de terugkeer naar Israël en de opbouw van Israel:

Bron:Youtube.com

Yirachem, Yirachem, Yirachem

Hij zal zich ontfermen, Hij zal Zich ontfermen,
Hij zal Zich ontfermen

Rachem, rachem

Ontferm U, ontferm U

Rachem Nah, Hashem Elokeinu, Rachem

Ontferm U alstublieft, o HEER onze God, ontferm
U

Al Yisrael Amecha, Rachem

Over Israël uw volk, ontferm U

Veh Al Yerushalayim Irecha

En over Jeruzalem uw stad,

Rachem, Rachem, Rachem

Ontferm U, ontferm U, ontferm U

Ribonoh Shel Olam!

Heer van het heelal

Rachem

Ontferm U

Rachem Nah, Hashem Elokeinu, Rachem

Ontferm U alstublieft, o HEER onze God, ontferm
U

Al Yisrael Amecha, Rachem

Over Israël uw volk, ontferm U

Veh Al Yerushalayim Irecha

En over Jeruzalem uw stad,

Rachem, Rachem, Yirachem

Ontferm U, ontferm U, Hij zal Zich ontfermen

Veh Al Tziyon Mishkan Kevodecha

En over Sion, de woonplaats van Uw eer

Veh Al Tziyon Mishkan Kevodecha

En over Sion, de woonplaats van Uw eer

Veh Al Malchut Beit Daveed Meshichecha

En over het koningschap van het huis van David,
Uw Gezalfde,

Veh Al Malchut Beit Daveed Meshichecha

En over het koningschap van het huis van David,
Uw Gezalfde,

Veh Al HaBayit HaGadol Veh HaKadosh

En over het Huis groot en heilig

o, Rachem, Rachem, Rachem

O, ontferm U, ontferm U, ontferm U

Veh Al Tziyon Mishkan Kevodecha
 En over Sion, de woonplaats van Uw eer
Veh Al Tziyon Mishkan Kevodecha
 En over Sion, de woonplaats van Uw eer
Veh Al Malchut Beit Daveed Meshichecha
 En over het koningschap van het huis van David,
 Uw Gezalfde,
Veh Al HaBayit HaGadol Veh HaKadosh
 En over het Huis groot en heilig
Veh Al HaBayit HaGadol Veh HaKadosh
 En over het Huis groot en heilig
Yirachem, Yiracheim, Yirachem
 Hij zal zich ontfermen, Hij zal Zich ontfermen,
 Hij zal Zich ontfermen

Bron van de
 tekst: <http://torahjudaismdisrael.blogspot.com/2007/02/rachem-mercy.html>.
 Vertaling uit het Engels: Kees Langeveld.

Hoop

Het lied *VeHi SheAmda* drukt de hoop uit dat God Zijn volk uit de hand van zijn vijanden zal redden. De tekst in de [Haggadah](#) (= 'de vertelling, het verhaal'), een liturgisch boek voor het Joodse Paasfeest (Pesach), luidt: "En het is dit dat stond voor onze voorvaders en voor ons. Want niet maar één vijand is tegen ons opgestaan om ons uit te roeien, maar in elk geslacht waren er die tegen ons opstonden om ons uit te roeien. Maar de Heilige – gezegend is Hij! - redt ons uit hun handen." Het lied heeft betrekking op de verdrukking in Egypte en de bevrijding daaruit en wordt op Paasavond in elk Joods huis gezongen.

Hieronder is *VeHi SheAmda* te beluisteren in een arrangement van Yonatan Razel en gezongen door hem en Yaakov Shweky.

Vehi She'amda

En dit bewaarde

Vehi she'amda, laavotenoe

En dit bewaarde onze vaders

Vehi she'amda, laavotenoe velanoe

En dit bewaarde onze vaders en ons

Vehi SheAmda - door Yaakov Shweky en Yonatan Razel. Bron: Youtube.com

Sheló echad bilvad amad alenoe lechalotenoé
Dat niet maar één [vijand] tegen ons opstond om ons te vernietigen

Amad alenoe lechalotenoé
tegen ons opstond om ons te vernietigen

V'HaKadosh baroech Hoe matzilenoe miyadam.
Maar de Heilige – geprezen zij Hij! - redt ons uit hun handen

V'Hakadosh baroech Hoe matzilenoe miyadam
Maar de Heilige – geprezen zij Hij! - redt ons uit hun handen

Nieuws

Joods Actueel is een Belgisch Joods maandblad dat nieuws, duiding en achtergrond brengt over de belangrijkste gebeurtenissen op Joods vlak en ook aandacht besteedt aan cultuur, religie, lifestyle, boekrecensies, film en muziek. Joods Actueel is de opvolger van het Belgisch Israelitisch Weekblad, dat gesticht werd in 1954. Joods Actueel werd gelanceerd in 2007. Zie JoodsActueel.be.

Organisaties

Zie [Israël en de Bijbel](#)

Meer informatie

Peter Plantagenet Somerset Fry, *De wonderbaarlijke geschiedenis van het Joodse volk*. Bewerkt naar het Engels door P.H. G.C. Kok. Amsterdam: Vereeniging tot Verspreiding der Heilige Schrift, 1976. Pagina's: 92. Geïllustreerd.

Johannes de Heer, *Het Joodsche vraagstuk; in verband met de eind-crisis der volken*. Zeist: Het Zoeklicht, 1933. Pagina's: 78. Over de terugkeer, de herleving, de verdrukking en het herstel van het Joodse volk.

John Fisher, [Jesus through Jewish eyes: a rabbi examines the life and teachings of Jesus](#) (2004), op MenorahMinistries.com. Joden over Jezus.

Tom Linszen, Willy Lindwer, [Anna's Stille Strijd](#) (2009). Indrukwekkende Nederlandse documentaire van de dove filmmaker Tom Linszen over de geschiedenis van het dove Joodse meisje Anna, dat Auschwitz overleefde. Duur: 53 min. 30 sec.

[Een rest keert weer](#) (2014), ontroerende Nederlandse documentaire over de illegale immigratie van Nederlandse Joden in Palestina, kort na het einde van de Tweede Wereldoorlog. Ze voeren naar het Beloofde Land in de schepen Theodor Herzl en de Exodus. Joodse Omroep, 4 mei 2014. Duur: 45 minuten.

Bronnen

De afbeelding van de vluchtende Joden is van een onbekend schilderij. Bron: www.Hamburg.de

[Protestantse kerken steunen anti-Israëlische herdenking](#), Likud.nl, 6-7 nov. 2014, geraadpleegd 7 nov. 2014

Voetnoten

1. ? Karin de Geest, [Rabbijnen, keukens en tradities](#), in: Nederlands Dagblad, 26 februari 2009.
2. ? Nieuw Israelitisch Weekblad, 8 mei 2009.
3. ? Dit blijkt uit een onderzoek door de Stanford universiteit onder ruim 2700 Amerikanen. Tijdens hun ondervragingen kregen de onderzoekers talloze antisemitische opmerkingen te horen.
4. ? Tentoonstelling "Israel zal leven", Christenen voor Israël, Nijkerk 2009.
Het holocaustmuseum Yad Vashem spreekt van 104.000 slachtoffers. Zie Olga Gouresky, 'After 65 years: Dutch couple becomes Righteous Among Nations', nieuwsbericht op YnetNews.com dd. 18 oktober 2010.
<http://www.ynetnews.com/articles/0,7340,L-3970363,00.html>
5. ? Nieuwsbericht Poll: [Only 40% of Jews live in Israel](#), op YNetNews.com dd. 2 jan. 2010.
6. ? Olga Gouresky, 'After 65 years: Dutch couple becomes Righteous Among Nations', nieuwsbericht op YnetNews.com dd. 18 oktober 2010.
<http://www.ynetnews.com/articles/0,7340,L-3970363,00.html>
7. ?, 8. ? Tijdschrift *Israel Today*, oktober 2010, blz. 19
8. ? De voorzitter is Kouky Frohman, zie [Nieuwjaarsboodschap van het Forum der Joodse organisaties](#), Joodsactueel.be, 14 sept. 2012
9. ? Aangehaald in: Matthew Silver, [A jew's view of Jesus: Stephen Wise, Joseph Klausner, and discourse about the Jewish Jesus in the inter-war period](#).
10. ? Foto ontleend aan Wikimedia Commons, [bronpagina](#)
11. ? [Nobelprijswinnaar: Bijbelstudie loutert en scherpt een mens](#), IsraelToday.nl, nieuwsbericht 30 nov. 2013.
12. ? [Protestantse kerken steunen anti-Israëlische herdenking](#), Likud.nl, 6-7 nov. 2014, geraadpleegd 7 nov. 2014
13. ? [Orthodox Jewish Women Rocking New York](#), video gepubliceerd door DW News op 3 okt. 2015.